

bjoerna.dk [Kultursociolog Bjørn Andersen](mailto:post@bjoerna.dk) post@bjoerna.dk

Jeppe på gyngende grund



Version 1.2. - 04.05.2006. Tekst og fotos: Bjørn Andersen. Siden må citeres med kildeangivelse



Bådteatret i København

På det dybe vand

På *Bådteatret* i Nyhavn har man kastet sig ud på det dybe vand. I denne sæson har man valgt temaet *polakkerne kommer*, for *nogle* er bange for at Danmark skal blive oversvømmet af håndværkere fra Polen, mens andre er spændt på hvad det *nye* land kan byde på i kunstnerisk henseende. Det hele gøres med et glimt i øjet.

Polen var engang medlem af Warszawa-pagten med særlige opgaver i forhold til Danmark, nu er det blevet medlem af *det gode selskab*, men som hvad? Som én der sidder med til højbords, som bonde i baronens seng eller som lænkehund? Det var dét teatret ville udforske og fortælle om, og derfor havde man bedt tre polakker være med i en udgave af Holberg's *Jeppe*, [Anna Augustynowicz](#) som instruktør, Krzysztof Czczot som Jeppe og Joanna Kupinska som Nille. Baronen, Jakob Skomager og lakajerne skulle spilles af danske skuespillere.



Polske Jeppe drikker med Jakob Skomager. Foto: Lars Nybøll for Bådteatret, 2006

Anna Augustynowic' tilgang

Anna Augustynowic fik frie hænder og valgte en noget anden tilgang end teatret. Det var klogt. Ville man spille i dén retning teatret havde tænkt, skulle man nok have skrevet et helt nyt stykke - gerne med udgangspunkt i Holberg, men nyt, for selv om der er tydelige paralleller, så tænkte Holberg slet ikke i Bådteatrets baner, og han skrev sit stykke i en helt anden historisk sammenhæng.

For Anna Augustynowic var det mere nærliggende at spille et menneskeligt drama end et politisk. *Jeppe* er skrevet af en nordmand, der levede i Danmark, men det er et stykke om universelle problemer, mener hun, selv om det foregår i en landsby på Sjælland.

Nille sagde efter forestillingen at man ikke ville forsøge at spille et naturalistisk stykke eller som traditionen byder i Danmark, men ville træde frem som en trup der ville forsøge at fortælle historien om Jeppe, hans ophøjelse og hans fald. »*We're playing we're playing, so to speak*«. Derfor også nogle indforståede smil til publikum og et par *henvendelser*.



Polske Nille. Efter stykket

Minimalistisk scenografi

Scenografien er fuldkommen minimalistisk. Alt er sort. På gulvet er tegnet en hvid firkant for at markere scenen og dén bane hvor baronen og hans folk spiller badminton med imaginær bold og hvor de leger med Jeppe. Hjælpemidlerne er få - et par kasser at træde op på, nogle ketchere, et par glas, nogle håndlygter, en spilledåse, to stetoskoper, en trompet og et reb, det er hvad der er, og det er helt tilstrækkeligt.

Kostumerne er lige så minimalistiske. Spillerne i en blanding af sort og gråt; rolleskift bliver markeret med få virkemidler der - netop på grund af baggrunden - bliver meget synlige: En hat og et par handsker til »Nille«, når hun skal spille fin dame. Et forklæde til mester Erik, når han er Jakob Skomager. Et par lange handsker til baronen.



Polske Jeppe og svenske Jakob. Efter stykket

Sprog, gestik og bevægelse

I Holberg's stykke tales dansk, lidt tysk og latin. I Bådteatrets udgave er sagen mere kompleks, for nu er der tilføjet lange passager på polsk, en del på svensk-dansk - og det tyske er blevet til engelsk.

Instruktøren kan 5 ord på engelsk, de to polske skuespillere en del flere, og ingen af de dansk-svenske skuespillere kan polsk, så det var under prøverne nødvendigt med en tolk, der kunne oversætte - spørgsmål, svar, instruktion - i hurtigt tempo, og de små *jokes* der blev fyret af fik måske et noget længere liv end godt var?

Selv om sproget havde stor betydning for Holberg - og normalt også har det for instruktøren - må det i denne udgave være scenografi, gestik og bevægelsesmønstre der bliver det bærende, mens ordene får en mere musikalsk funktion end en verbal. Danske og norske tilskuere (der var et hold norske dramastuderende på besøg da jeg så forestillingen) forstår de danske replikker og kender stykket så nogenlunde i forvejen, men Jeppe's og Nille's replikker må *oplevelses* mere end de kan forstås.

Helt anderledes når stykket vises i Polen; man forstår dér det polske der siges af Jeppe og Nille (selv om det er gammelpolsk), men kender ikke stykket. *Jeppe* er for nylig udgivet i en polsk udgave, men det er kun specialister der har hørt om Holberg. Måske vil stykket - som det er - virke bedre i Polen end i Danmark, men der er dog en risiko - eller mulighed - for at det absurde spil med Jeppe vil blive forstået langt mere politisk end det er instruktørens tanke? *Har vi en reel mulighed, eller bliver der drevet gæk med os?*



Teaterleder Rolf Heim, polske Nille og en skælmsk dansk lakaj. Efter stykket

Jeppe's psykologi kæntrer

Nogle blandt publikum der ikke kendte *Jeppe* i forvejen måtte sætte »opleveren« på en anden frekvens, men de fleste syntes stykket var sjovt. Tiden *fløj* afsted, for der var uafbrudt bevægelse, og der blev spillet i hurtigt tempo.

Der er dog ét problem. Selv om der ikke står skrevet at man skal spille Holberg *efter bogen*, så er der et par ting man bør respektere, og én af de vigtigste er at skabe sammenhæng i Jeppe-figuren. Den polske Jeppe spiller *stærkt* og energisk, og det passer ikke så godt med en Jeppe der undertrykkes af alt og alle, fra Nille og opefter, og derfor er forskellen mellem den undertrykte Jeppe på møddingen og den kommanderende Jeppe i baronens seng ikke så tydelig som den bør være.

Nille bliver spillet som en kat eller et andet rovdyr på spring, og det passer egentlig godt til Nille's kompleksitet, hun har overtaget styret i familien og har - formentlig - noget kørende ved siden af. Hun har taget ansvar, hun er attraktiv, men hun er også gået for vidt over for sit drog af en mand.

De dansk-svenske spillere gør det godt. De bevæger sig på en anden måde end de energiske polakker - mere underfundigt måske og et par af dem med en særegen plump elegance, der ligger langt fra forfinet parykrokoko, men som passer perfekt til stykkets barokke humor.

Bjørn Andersen



Holberg, herne om hjørnet, foran Det Kongelige Teater
[Klik på billedet hvis du vil se det i dobbelt størrelse]

Du kan læse nærmere om »Jeppe« på: <http://bjoerna.dk/Holberg/Jeppe.pdf> [PDF-fil]

Jeppe spilles fra d. 29. april - 17. maj 2006 på Bådteatret, Nyhavn 16 Z, 1051 København K - tlf. +45 3313 2151 www.baadteatret.dk

Bådteatret er med i T30 ordningen, hvor unge under 25 år i en gruppe på minimum fire personer kan komme i teatret for 30 kr. Billetter kan bestilles på tlf. 20 73 21 51 - mandag til fredag kl. 11- 15 eller på BILLETnet 70 15 65 65.

Anna Augustynowicz' *Jeppe* spiller kun kort tid i København og sendes derefter [på turné med båden til den polske havneby Szczecin / Stettin](#), hvor Anna Augustynowicz siden 1992 har været kunstnerisk leder for Det Moderne Teater, [Teatr Współczesny w Szczecinie](#).

MEDVIRKENDE:

Krzysztof Czeczot

Joanna Kupinska

Peter Oliver Hansen

Thomas Bendixen

Anders Mossling

Alexandre Willaume-Jantzen

INSTRUKTØR:



[Anna Augustynowicz](#)

SCENOGRAF:

Rolf Heim

DRAMATURG:

Louise W. Hassing



BA's Holberg-sider

De fleste af mine Holberg-artikler indgår nu i [»Et åbent sind? Om Holberg's tænkning«](#). Bogen foreligger som en foreløbig udgave, der kan downloades gratis. Bogen vil blive udbygget og bearbejdet i den kommende tid; hvornår den er færdig vides ikke, men måske engang i 2007.

I bogen er der afsnit om Holberg's breve, om hans fortolkning af naturretten og folkeretten, om hans arbejde som filosof og teolog - og om en særlig del af hans historieskrivning; som eksempler på det sidste er valgt hans beretninger om den albanske fyrste Skanderbeg og om profeten Muhammed.

I tilknytning til bogen har jeg samlet et [udvalg af Holberg-ting](#) og lagt i en digital udgave på internettet. Det drejer sig foreløbig om komedien om Gert Westphaler og om værket om natur- og folkeretten.

Andre artikler (enkelte af disse er af andre forf.):

ABRACADABRA: DIGITAL HOLBERG: artikler der er listet på *Open Directory Project*, her er de opdelt i emnegrupper | [Holberg's egne tekster](#) på nettet | Billeskov Jansen's udgave af: [Værker i tolv bind](#) (indholdsfortegnelsen) | [Litteraturliste](#)

Teater: [Holberg-teater i Kalundborg](#) | [Holberg i Korsør](#) | [Krabasken i Kalundborg](#) [indgår i [»Et åbent sind«](#)] | [Niels Klim i Kalundborg](#) | [Niels Klim på Falster](#) | [Antihelten Jeppe](#) [indgår i [»Et åbent sind«](#)] | [Jeppe på gyngende grund](#) [om dansk-polsk opsætning; vil senere indgå i [»Et åbent sind«](#)]

Naturretten. Retsforhold (Supplerende): [Holberg og Bierne](#) | [Holberg, Naturretten og juristerne](#) (Ditlev Tamm i Kalundborg) | [Hugo Grotius](#) | [Deres velfortjente straf](#) (udstilling i Kalundborg)

Personer: [Holberg's konger](#) (Frederik IV, Christian VI og Frederik V) | Holberg's uven, juristen og historikeren [Andreas Hojer](#) | [Africanus og Gynter fra Havrebjerg](#)

Steder: [Sorø](#) | [Tersløsegård](#): Holberg's gods ved Sorø

Sprog: [Sprog og typografi](#) hos Holberg | **Udgivere og forskere:** [Thomas Bredsdorff](#) (Holberg-medaljen 2005)

Du kan åbne linkene så de fremkommer i [denne ramme](#) - eller så de fremkommer i et [nyt vindue](#); brug [højreklik](#) til at vælge.

Denne rammes adresse: <http://bjoerna.dk/Holberg/links.htm> | Udgiver: [Kultursociolog Bjørn Andersen](#)